

Azərbaycan Respublikası adından

QƏRAR

Bakı şəhəri

İş № 2(102)-5040/2021

11.10.2021

ALİ MƏHKƏMƏ

Azərbaycan Respublikası adından

**Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi
Mülki Kollegiyasının**

**İddiaçı ləğv prosesində olan İddiaçı Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin ləğvedicisi
Əmanətlərin Sığortalanması Fondunun cavabdehlər Cavabdeh1 və Cavabdeh2 qarşı
iş üzrə**

Q Ə R A R İ

iş № 2(102)-5040/21

**(Açar sözlər: kredit müqaviləsi üzrə yaranmış borcun qaytarılması, ekspert
rəyi)**

Bakı şəhəri, 11 oktyabr 2021-ci il

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Mülki Kollegiyası, hakimlər Abbasov Aqil Əzizağa oğlu (sədrlik edən və məruzəçi), Vəliyeva Elşanə Rafiq qızı və Şamayev Elşad Yaquboviçdən ibarət tərkibdə, Məhərrəmovə Çinarə Ədalət qızının katibliyi,

iddiaçı ləğv prosesində olan İddiaçı Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin ləğvedicisi Əmanətlərin Sığortalanması Fondunun vəkili Vəkil iştirakı ilə,

İddiaçı ləğv prosesində olan İddiaçı Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin ləğvedicisi Əmanətlərin Sığortalıması Fondunun Cavabdeh1 və Cavabdeh2 qarşı "kredit borcunun ödənilməsi" tələbinə dair mülki iş üzrə Bakı Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının 2(103)-914/2021 nömrəli, 16 mart 2021-ci il tarixli qətnaməsindən İddiaçı Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin ləğvedicisi Əmanətlərin Sığortalıması Fondunun kassasiya şikayətinə 11 oktyabr 2021-ci il tarixdə Ali Məhkəmənin binasında açıq məhkəmə iclasında baxaraq, aşağıdakı qərarı qəbul etdi.

İşin halları

1. İddiaçı ASC ilə Cavabdeh1 arasında 23.09.2011-ci il tarixli 02 sayılı və 24.09.2013-cü il tarixli 07 sayılı kredit müqavilələri bağlanmışdır. Cavabdeh1 23.09.2011-ci il tarixli, 02 sayılı kredit müqaviləsinə əsasən illik 12 faizlə 24 ay müddətinə 325500 manat, 24.09.2013-cü il tarixli 07 sayılı kredit müqaviləsinə əsasən illik 12 faizlə 12 ay müddətinə 281400 manat məbləğində kredit verilmişdir.

2. 23.09.2011-ci il tarixli 02 sayılı kredit müqaviləsinin vaxtı 24 sentyabr 2014-cü ilə qədər uzadılmışdır.

3. Kredit müqavilələri ilə eyni tarixdə Cavabdeh2 ilə də zəminlik müqavilələri bağlanmışdır.

4. Mübahisə kredit müqavilələri üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməməsinə görə yaranmışdır.

a) Birinci instansiya məhkəməsində icraat

5. İddiaçı Ləğv prosesində olan İddiaçı ASC-nin ləğvedicisi Əmanətlərin Sığortalıması Fondu cavabdehlər Cavabdeh1 və Cavabdeh2 qarşı iddia ərizəsi ilə Nərimanov Rayon Məhkəməsinə müraciət edərək, cavabdehlərdən müştərək qaydada 23.09.2011-ci il tarixli 02 sayılı kredit müqaviləsi üzrə 300070 (üç yüz min yetmiş) manat əsas, 64365 (altmış dörd min üç yüz altmış beş) manat faiz borcunun, 24.09.2013-cü il tarixli 07 sayılı kredit müqaviləsi üzrə 281276 (iki yüz səksən bir min iki yüz yetmiş altı) manat əsas, 60569 (altmış min beş yüz altmış doqquz) manat faiz borcunun, ümumilikdə isə 706280 (yeddi yüz altı min iki yüz səksən) manat borcun və ödənilmiş 30 (otuz) manat dövlət rüsumunun tutulub Ləğv prosesində olan İddiaçı ASC-nin xeyrinə ödənilməsi barədə qətnamə çıxarılmasını xahiş etmişdir.

6. İddia onunla əsaslandırılmışdır ki, hər iki kredit müqaviləsinə əsasən borcalan krediti qrafikə əsasən ödəməyi öhdəsinə götürmüşdür. Bank tərəfindən kredit müqavilələri üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməsinə baxmayaraq Cavabdeh1 keçən müddət ərzində öz üzərinə düşən öhdəlikləri yerinə yetirməmiş, kredit borcunu və kreditdən istifadəyə görə hesablanmış faiz borcunun qaytarılmasını təmin etməmişdir. Bu barədə dəfələrlə xəbərdarlıq edilməsinə baxmayaraq Cavabdeh1 borcun ödənilməsindən yayınmışdır.

7. Digər Cavabdeh2 ilə zəminlik müqavilələrinə əsasən borclunun kreditor qarşısında öhdəliyinin tam icra edilməsi üçün məsuliyyəti öz üzərinə götürmüşdür. Borclu zəminliklə təmin edilmiş öhdəliyi icra etmədikdə və ya lazımınca icra etmədikdə zəmin və borclu bank qarşısında birgə məsuliyyət daşıyırlar.

8. Hər iki müqavilə üzrə borc 26 iyul 2017-ci il tarixinə hesablanıb.

9. İddiaçı tələbin hüquqi əsası kimi Mülki Məcəllənin 385.1, 425, 442, 443.1 və 472.2-ci maddələrinə istinad etmişdir.

10. Sonradan hər iki müqavilə üzrə müddətin sonuna olan borc barədə maliyyə arayışı təqdim edilib. Arayıslara əsasən 23 sentyabr 2011-ci il tarixli müqavilə üzrə əsas borc 300070 manat, müddətin sonuna faiz borcu 13254 manatdır. Müqaviləni bitdiyi tarixdən 45511 manat 5 faizlik borc vardır. 24 sentyabr 2013-cü il tarixli müqavilə üzrə

əsas borc 281276 manat, müqavilə müddətinin sonuna faiz borcu 12658 manatdır. Müqavilənin bitdiyi tarixdən 42660 manat 5 faizlik borc vardır.

11. Birinci instansiya məhkəməsi mühasibatlıq ekspertizası təyin etmiş və ekspertin qarşısında hər iki müqavilə üzrə müqavilə müddətinin sonuna borcun müəyyən edilməsi barədə suallar qoymuşdur.

12. Məhkəmə Ekspertizası Mərkəzinin 24.05.2018-ci il tarixli 32541 nömrəli ekspert rəyinə əsasən Cavabdeh1 23.09.2011-ci il tarixli 02 sayılı kredit müqaviləsi üzrə 300.472,42 manat əsas, 951,50 manat faiz borcu; 24.09.2013-cü il tarixli 07 sayılı kredit müqaviləsi üzrə 281322,50 manat əsas, 12.566,03 manat faiz borcu vardır.

13. Nərimanov Rayon Məhkəməsinin 2(005)-274/2018 nömrəli, 03 iyul 2018-ci il tarixli qiyabi qətnaməsinə əsasən iddia təmin edilmiş, cavabdeh Cavabdeh2 ərizəsi əsasında qiyabi qətnamə ləğv olunmuşdur.

14. Nərimanov Rayon Məhkəməsinin 2(005)-3247/2020 nömrəli, 06 oktyabr 2020-ci il tarixli qətnaməsi ilə iddia tələbi qismən təmin edilmiş, Cavabdeh1 23.09.2011-ci il tarixli 02 sayılı kredit müqaviləsi üzrə 300.070 (üç yüz min yetmiş) manat əsas borc, kreditdən istifadəyə görə hesablanmış 951.50 (doqquz yüz əlli bir manat əlli qəpik) manat faiz borcu və 24.09.2013-cü il tarixli 07 sayılı kredit müqaviləsi üzrə 281.276 (iki yüz səksən bir min iki yüz yetmiş altı) manat əsas borc, 12.566,03 (on iki min beş yüz altmış altı manat üç qəpik) manat faiz borcunun, ümumilikdə isə 594.863,53 (beş yüz doxsan dörd min səkkiz yüz altmış üç manat əlli üç qəpik) manat məbləğində borcun, həmçinin ödənilmiş 30 manat məbləğində dövlət rüsumunun tutularaq iddiaçı Ləğv prosesində olan İddiaçı Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin xeyrinə ödənilməsi, qalan hissədə iddianın təmin olunmaması, aparılmış ekspertiza tədqiqatının dəyəri olan 145 manatın Cavabdeh1 tutulub dövlət büdcəsinə ödənilməsi qəti edimişdir. **(hakim Gültəkin Əsədova)**

15. Məhkəmə toplanmış sübutlara hüquqi qiymət verərək müəyyən edib ki, İddiaçı ASC ilə Cavabdeh1 arasında 23.09.2011-ci il tarixli 02 sayılı və 24.09.2013-cü il tarixli 07 sayılı kredit müqavilələri bağlanmışdır. Cavabdeh1 23.09.2011-ci il tarixli, 02 sayılı kredit müqaviləsinə əsasən illik 12 faizlə 24 ay müddətinə 325.500 manat, 24.09.2013-cü il tarixli 07 sayılı kredit müqaviləsinə əsasən illik 12 faizlə 12 ay müddətinə 281.400 manat məbləğində kredit verilmişdir. Hər iki kredit müqaviləsinə əsasən borcalan krediti qrafikə əsasən ödəməyi öhdəsinə götürmüşdür. Digər Cavabdeh2 ilə 23.09.2011-ci il tarixli və 24.09.2013-cü il tarixli zəminlik müqavilələri bağlanmışdır. Müqaviləyə görə zəmin borclunun kreditor qarşısında öhdəliyinin tam icra edilməsi üçün məsuliyyəti öz üzərinə götürmüşdür.

16. Birinci instansiya məhkəməsi hesab edib ki, zəminlik müqaviləsinin 1.1-ci bəndinin şərtləri Mülki Məcəllənin 477.0.4-cü maddəsinin tələbləri nəzərə alınmaqla tətbiq edilməlidir. Həmçinin, Mülki Məcəllənin 367-ci maddəsinin tələbləri baxımından nəzərə alınmalıdır ki, müddət hüquqi anlayış kimi həmişə özündə konkretliyi ehtiva edir və zəminlik müqaviləsi, həmçinin, verilmə müddətinin göstərilməsi ilə müəyyənləşdirilə bilər.

17. Bu baxımdan birinci instansiya məhkəməsi qeyd edib ki, 23.09.2011-ci il tarixli 02 sayılı və 24.09.2013-cü il tarixli 07 sayılı kredit müqavilələri üzrə zəminlik konkret müddət təyin edilməklə verilmişdir və buna görə də, Mülki Məcəllənin 477.0.4-cü maddəsinə əsasən zəminliyə onun təmin etdiyi öhdəliyinin icrası vaxtının çatdığı gündən bir il ərzində kreditorun zəminə qarşı iddia irəli sürmədiyi halda xitam verilməlidir. Cavabdeh1 ilə bağlanmış 23.09.2011-ci il tarixli 02 sayılı nömrəli kredit müqaviləsində tərəflər razılaşmışlar ki, borcalan borcu və hesablanmış faizləri kredit müqaviləsi ilə müəyyən edilmiş müddətdə, ödəniş cədvəlinə uyğun ödəyir, birinci ödəniş 23.10.2011-ci il tarixdə, sonuncu ödəniş 23.09.2013-cü il tarixdə həyata keçirilməlidir. Tərəflər arasında bağlanmış müqavilənin şərtlərindən görüldüyü kimi onlar kredit borcunun və ona hesablanmış faizləri ən gec 23.09.2013-cü il tarixdə qaytarılmasını razılaşdırmışlar. Eyni bankla cavabdehilə Cavabdeh1 arasında bağlanmış 24.09.2013-cü il tarixli 07 sayılı nömrəli kredit müqaviləsində tərəflər razılaşmışlar ki, borcalan borcu və hesablanmış faizləri kredit müqaviləsi ilə müəyyən edilmiş müddətdə, ödəniş cədvəlinə uyğun ödəyir, birinci ödəniş 24.10.2013-cü il tarixdə, sonuncu ödəniş 24.09.2014-cü il tarixdə həyata

keçirilməlidir. Tərəflər arasında bağlanmış müqavilənin şərtlərindən görüldüyü kimi onlar kredit borcunun və ona hesablanmış faizləri ən gec 24.09.2014-cü il tarixdə qaytarılmasını razılaşdırmışlar.

18. İşin qeyd edilən hallarına əsasən birinci instansiya məhkəməsi hesab edib ki, 23.09.2011-ci il tarixli 02 sayılı və 24.09.2013-cü il tarixli 07 sayılı kredit müqavilələrindən irəli gələn öhdəliklərin icrası üçün borclu və zəmin Cavabdeh2 birgə və eyni həcmdə məsuliyyət daşısalar da, iddiaçı zəminə qarşı 23.09.2014-cü və 24.09.2015-ci il tarixlərdə iddia qaldırmaq hüququna malik olduğu halda, bu hüququndan istifadə etməmiş, əsas öhdəliyin icrası vaxtının çatdığı gündən müqavilənin icrası ilə bağlı bir il müddətində zəminə qarşı heç bir tələb irəli sürülməmişdir. Bilavasitə qanundan irəli gələn, eləcə də bankın zəminə qarşı tələbinin yaranmasının mühüm şərtlərindən biri kimi çıxış etdiyi üçün qanunla müəyyən edilmiş müddətlər ərzində kreditör tərəfindən zəminə qarşı tələb irəli sürülmədikdə, zəminlik müqaviləsinə xitam verilmiş hesab edilir. Həmçinin zəminliyə müddətin keçməsi əsası ilə xitam verilməsinin mümkünlüyünü təsbit edən Mülki Məcəllənin 477.0.4-cü maddəsi iddia müddəti deyildir, buna görə də, onun tətbiqi üçün tərəfin ərizə verməsi və ya müstəqil olaraq belə tələblə çıxış etməsi tələb olunmur.

19. Birinci instansiya məhkəməsi iddia tələbinin kredit müqaviləsi üzrə yaranmış borcun zəmin Cavabdeh2 tutulmasına dair hissəsi ilə razılaşmayaraq belə nəticəyə gəlib ki, qanunvericiliklə müəyyən edilmiş müddətlər ərzində kreditör tərəfindən zəminə qarşı tələb irəli sürülmədiyindən zəminin hazırkı tələb üzrə məsuliyyəti istisna edilir, bu səbəbdən iddia tələbi zəmin Cavabdeh2 aid hissədə rədd edilməlidir.

20. Bununla belə birinci instansiya məhkəməsi müəyyən edib ki, Cavabdeh1 kredit müqaviləsi üzrə götürdüyü öhdəliyi icra etməmiş, iddiaçıya olan borcunu müqavilə ilə nəzərdə tutulan vaxtda və qaydada ödəməmişdir, bununla da müqavilənin şərtlərini pozmuşdur.

21. Birinci instansiya məhkəməsi Cavabdeh1 tərəfindən iddiaçıya ödənilməli olan kredit borcunun, yəni əsas və faiz borcunun məbləğlərini ayrı-ayrılıqda nəzərdən keçirərək, hesab edib ki, iddia tələbi əsas məbləğdə tam təmin olunmalı, faiz məbləği isə Məhkəmə Ekspertizası Mərkəzinin 24.05.2018-ci il tarixli 32541 nömrəli ekspert rəy ilə müəyyən olunmuş məbləğlərdə tutulmalıdır.

22. Məhkəmə öz mövqeyini Mülki Məcəllənin 385.1, 427.3, 442, 443.1, 448.1, 471, 472.1, 472.2 və 477.0.4-cü maddələri ilə əsaslandırmışdır.

b) Apellyasiya instansiyası məhkəməsindəki icraat

23. İddiaçı qətnamənin faiz məbləği və iddianın zəminə qarşı təmin edilməyən hissələrindən apellyasiya şikayəti verib.

24. Apellyasiya şikayətinin dəlilləri:

- faiz məbləği barədə sübutlar təqdim edilsə də, məhkəmə buna əhəmiyyət verilməyib, ekspert rəyinə istinad edib;

- zəminlik müqaviləsi kredit müqaviləsi üzrə öhdəliklər tam icra olunanadək qüvvədədir və buna əsasən bank zəmindən öhdəliyin icrasını tələb etmək hüququnu itirməmişdir.

25. Bakı Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının 2(103)-914/2021 nömrəli, 16 mart 2021-ci il tarixli qətnaməsi ilə apellyasiya şikayəti təmin edilməmiş, Bakı şəhəri Nərimanov Rayon Məhkəməsinin 06 oktyabr 2020-ci il tarixli, 2(005)-3247/2020 sayılı qətnaməsi apellyasiya şikayətinə əsasən yoxlanılan hissədə dəyişdirilmədən saxlanılmışdır. (hakimlər **Rafael Eyvazov (sədrlik edən və məruzəçi)**, Ziya Şirinov, Fuad Talışinski)

26. Apellyasiya məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsinin gələn nəticə və tətbiq etdiyi maddi hüquq normaları ilə razılaşaraq, iddiaçının apellyasiya şikayətinin dəlillərinə münasibətdə qeyd edib ki, iddiaçı birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsini borcun (faizlərin) tutulması hissəsində mübahisələndirsə də, həmin hissədə tələbinin əsası kimi istinad etdiyi halları əsaslandırma və sübut edə bilməmişdir. Halbuki işdə olan ekspertiza rəyindən görünür ki, Cavabdeh1 23.09.2011-ci il tarixli 02 sayılı kredit müqaviləsi üzrə əsas

borcu 300472,42 manat, faiz borcu 951,50 manat, 24.09.2013-cü il tarixli 07 sayılı kredit müqaviləsi üzrə əsas borcu 281322,50 manat, faiz borcu isə 12566,03 manat təşkil edir.

27. Apellyasiya məhkəməsi vurğulayıb ki, iddiaçı apellyasiya şikayətində ekspertiza rəyi ilə razılaşmamasının konkret əsaslarını göstərməmiş, dəlillərini ümumi sözlərlə əsaslandırmağa çalışmışdır. Belə olan halda, faizlər hissəsində apellyasiya şikayətinin dəlilləri əsassız hesab edilməlidir.

28. Apellyasiya məhkəməsi iddianın zaminə aid hissədə təmin olunmaması ilə bağlı hissədə də iddiaçının dəlillərini qəbul etməmiş və göstərmişdir ki, əsas öhdəliyin icrasının təmin edilməsi üsullarından biri olan zaminlik MM-in 470- 477-ci maddələri ilə tənzimlənir. MM-in 470.1-ci maddəsinə görə zaminlik müqaviləsi üzrə zamin başqa şəxsin kreditoru qarşısında həmin şəxsin öz öhdəliyini tamamilə və ya hissəhissə icra etməsi üçün məsuliyyəti öz üzərinə götürür. Kreditor və borclu arasında bağlanan müqavilədən irəli gələn öhdəliklərin icrasını təmin edən zaminlik müqaviləsi aksesori xarakter daşıyır. Zaminliyin aksesori xarakteri ondan ibarətdir ki, zaminlik müqaviləsi icra edilməyən və ya lazımcı icra edilməyən əsas öhdəliyin icrasını təmin etmək məqsədi ilə borclunun öhdəliyinə əlavə kimi çıxış edir. Zaminlik birtərəfli, konsessual müqavilədir. Müqavilənin birtərəfli olması kreditörün zamindən borclunun məsuliyyətini öz üzərinə götürməsinə tələb etməsində, zamin tərəfindən isə borclu əsas öhdəliyi icra etmədikdə və ya lazımcı icra etmədikdə həmin öhdəliyin təmin edilməsində öz əksini tapır. Zaminlik – əvəzsiz müqavilədir və zaminin əsas borclunun öhdəliyi ilə bağlı məsuliyyəti öz üzərinə götürməsi müqabilində kreditör zamin qarşısında heç bir öhdəlik daşımır.

29. Zaminlik müddətsiz deyildir və kreditörün zaminə qarşı qanunla müəyyən olunmuş müddət ərzində iddia irəli sürmək hüququ vardır. Əks halda, zaminliyə xitam verilir. Bu hal, Mülki Məcəllənin 477.0 və 477.0.4-cü maddələrinin dispoitiv şərtlərindən irəli gəlir. Belə ki, qeyd edilən normaların tələblərinə görə, zaminlik müqaviləsində göstərilmiş onun verilmə müddəti qurtardıqda, belə müddət təyin edilmədikdə zaminliyə onun təmin etdiyi öhdəliyin icrası vaxtının çatdığı gündən bir il ərzində kreditörün zaminə qarşı iddia irəli sürmədiyi halda xitam verilir.

30. Apellyasiya məhkəməsi də işdə olan sübutlara (kredit, zaminlik müqaviləsi və s.) əsasən müəyyən edib ki, bankla Cavabdeh1 arasında bağlanmış kredit müqavilələrinin müddəti (kreditin qaytarılması müddəti) 2014-cü il tarixdə bitmiş, lakin iddiaçı zaminə qarşı həmin vaxtdan sonra 1 il müddətində kredit və zaminlik müqaviləsinin şərtlərindən irəli gələn müvafiq iddianı irəli sürməmişdir. Hazırkı iddia ərizəsi 25 avqust 2017-ci il tarixdə, yeni zaminliyin təmin etdiyi öhdəliyin icrası vaxtının çatdığı gündən 3 il müddət keçdikdən sonra birinci instansiya məhkəməsinə daxil olmuşdur. Bu da təsdiq edir ki, iddiaçı Cavabdeh2 qarşı sonuncunun zaminliyinə qanunla xitam verildikdən sonra iddia irəli sürmüşdür ki, həmin vaxtı da zaminin məsuliyyəti aradan qalxmış, tələb hüququ mövcud olmamışdır.

Kassasiya şikayətinin və ona etirazın dəlilləri, məhkəmə icraatı iştirakçılarının izahatları

a) Kassasiya şikayətinin dəlilləri

31. İddiaçı ləğv prosesində olan İddiaçı ASC-nin ləğvedicisi Əmanətlərin Sığortalıması Fondu (Vəkil) kassasiya şikayəti verərək apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsinin faiz borcu və tələbin zaminə qarşı təmin edilməyən hissədə ləğv, iddianın tam edilməsi və ya işin yeni apellyasiya baxışına qaytarılmasını xahiş etmişdir.

32. Kassasiya şikayət apellyasiya şikayətinə uyğun əsaslandırılmışdır.

b) Kassasiya şikayətinə qarşı etirazın dəlilləri

33. Kassasiya şikayətinə qarşı tərəfin yazılı etirazı daxil olmamışdır.

c) Məhkəmə icraatı iştirakçılarının izahatları

34. Məhkəmə kollegiyasının iclasında iddiaçı ləğv prosesində olan İddiaçı ASC-nin ləğvedicisi Əmanətlərin Sığortalanması Fondunun vəkili Vəkil kassasiya şikayətini müdafiə edərək şikayətin təmin edilməsini xahiş etdi.

35. Məhkəmə iclasının yeri və vaxtı barədə lazımı qaydada məlumat verilsə də, cavabdehlər məhkəmə iclasına gəlməmiş, gəlməmələrinin səbəbləri barədə məlumat verməmişlər. Buna görə də məhkəmə kollegiyası Mülki Prosesual Məcəllənin 415.3-cü maddəsinə əsasən işə cavabdehlərin iştirakı olmadan baxılmasını mümkün hesab etmişdir.

Tətbiq edilən hüquq

Mülki Məcəllə

Maddə 477.0.4. Zəminlik müqaviləsində göstərilmiş onun verilmə müddəti qurtardıqda zəminliyə xitam verilir. Belə müddət təyin edilmədikdə zəminliyə onun təmin etdiyi öhdəliyin icrası vaxtının çatdığı gündən bir il ərzində kreditörün zəminə qarşı iddia irəli sürmədiyi halda xitam verilir. Əsas öhdəliyin icrası müddəti göstərilmədikdə və müəyyənləşdirilə bilmədikdə və ya tələb etmə məqamı ilə müəyyənləşdirilə bildikdə zəminliyə zəminlik müqaviləsinin bağlandığı gündən iki il ərzində kreditörün zəminə qarşı iddia irəli sürmədiyi halda xitam verilir.

Mülki Prosesual Məcəllə

Maddə 14.2-ci maddəsinə əsasən, məhkəmə yalnız tərəflərin təqdim etdikləri sübutları araşdırmalı və onlardan istifadə etməlidir.

Maddə 77.1. Hər bir tərəf öz tələblərinin və etirazlarının əsası kimi istinad etdiyi halları sübut etməlidir.

Maddə 88. Məhkəmə sübutlara obyektiv, qərəzsiz, hərtərəfli və tam baxdıqdan sonra həmin sübutlara tətbiq edilməli hüquq normalarına müvafiq olaraq qiymət verir. Heç bir sübutun məhkəmə üçün qabaqcadan müəyyən edilmiş qüvvəsi yoxdur.

Maddə 102.1. Ekspertin rəyi kifayət qədər aydın və ya tam olmadıqda, məhkəmə əlavə ekspertiza təyin edə bilər və onun keçirilməsini həmin və ya başqa ekspertə tapşırı bilər.

Maddə 102.2. Məhkəmə, əsassızlığına görə ekspertin rəyi ilə razılaşmadıqda, habelə bir neçə ekspertin rəyləri arasında ziddiyyətlər olduqda, ekspertiza aparılmasını başqa ekspertə və ya ekspertlərə tapşırmaqla, təkrar ekspertiza təyin edə bilər.

Maddə 103.1. Ekspertin rəyi məhkəmə üçün məcburi deyildir və bu Məcəllənin 88-ci maddəsində müəyyən edilmiş qaydalar üzrə məhkəmələr tərəfindən qiymətləndirilir.

Maddə 407.2. Kassasiya şikayətində işin hallarının sübut olunmamasına, məhkəmənin gəlmiş nəticə üçün əhəmiyyətli olan bütün faktiki halların aydınlaşdırılmamasına və yaxud qətnamə və qəraradda ifadə olunan nəticələrin işin faktiki hallarına uyğun olmamasına istinad etməyə yol verilmədiyi üçün kassasiya instansiyası məhkəməsi şikayətin belə dəlilləri üzrə araşdırma aparmır və onlara qiymət vermir.

Maddə 416. Kassasiya instansiyası məhkəməsi müstəsna olaraq hüquqi məsələlərə baxmaqla apelyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosesual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilməsini yoxlayır

Maddə 417.1.1. Kassasiya məhkəməsi işə baxarkən apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnamə və ya qəraradını dəyişiklik edilmədən, şikayəti təmin etmədən saxlaya bilər.

Maddə 418.1. Maddi və prosesual hüquq normalarının pozulması və ya düzgün tətbiq olunmaması, o cümlədən maddi və prosesual hüququn tətbiqi üzrə məhkəmə təcrübəsinin vahidliyinin pozulması apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnamə və qəraradının ləğv edilməsi üçün əsasdır.

Maddə 418.3. Prosesual hüquq normalarının pozulması və ya düzgün tətbiq olunmaması qətnamənin yaxud qəraradın ləğv edilməsi üçün o vaxt əsas ola bilər ki, bu pozuntu düzgün qətnamə qəbul edilməməsi ilə nəticələnsin və ya nəticələne bilsin.

Kassasiya baxışının hədləri

36. Kassasiya instansiyası məhkəməsi işin faktiki hallarını araşdırmır. Lakin apelyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının düzgün tətbiq olunub-olunmamasını yoxlamaq zərurətindən irəli gələrək, iş materiallarında olan, aşağı instansiya məhkəmələri tərəfindən qəbul edilərək işə əlavə olunmuş, araşdırılmış və (və ya) müəyyən edilmiş sübutlara və hüquqi faktlara istinad edilməsi kassasiya instansiyası məhkəməsinin faktiki halları araşdırması kimi qiymətləndirilməməlidir.

37. Kassasiya şikayətində iddiaçı apellyasiya instansiyası məhkəməsinin aktının ləğvini xahiş etdiyindən məhkəmə kollegiyası qətnaməni tam yoxlayır. Məhkəmə kollegiyası qeyd edir ki, birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsinin faiz borcunun məbləği və zaminə qarşı təmin edilməyən hissəsindən də yalnız iddiaçı apellyasiya şikayəti verib, apellyasiya baxışının predmeti də iddiaçının apellyasiya şikayəti üzrə həmin hissələr olub. Buna görə də qətnamənin tam yoxlanması dedikdə, iddiaçının apellyasiya şikayəti üzrə apellyasiya baxışının predmeti olmuş hissələr başa düşülür.

Kassasiya instansiyası məhkəməsinin mövqeyi

38. Məhkəmə kollegiyası qeyd edir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən mübahisəli hüquq münasibətini tənzimləyən maddi hüquq normaları düzgün tətbiq olunmuşdur. İş üzrə düzgün qətnamə qəbul edilməməsi ilə nəticələnən prosessual hüquq normalarının pozulması və ya düzgün tətbiq olunmaması halları müəyyən edilmir. Bu baxımdan, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsinin ləğv olunması və ya dəyişdirilməsi üçün əsas yoxdur.

39. İddiaçının kassasiya şikayətinin dəlilləri ilə eynilik təşkil edən apellyasiya şikayətinin dəlillərinə apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən tam qiymət verilib.

40. Baxılan iş üzrə apellyasiya instansiyası məhkəməsi qanuni nəticəyə gəlmişdir.

41. İddia tələbi kredit müqavilələri üzrə öhdəliyin icrası, borcun ödənilməsi barədədir. İş materiallarından görünür ki, birinci instansiya məhkəməsi borc məbləğini, o cümlədən faiz borcunun məbləğini ekspert rəyinə əsasən müəyyən edib. İddiaçı apellyasiya şikayətində ekspert rəyinin əsassız olmasını göstərsə də, apellyasiya məhkəməsi həmin dəlillərlə razılaşmamışdır. Məhkəmə kollegiyası iddiaçının apellyasiya şikayətinin həmin dəlilləri üzrə apellyasiya məhkəməsinin hazırkı qərarın 26-27-ci bəndlərinə əks edilən mövqeyi ilə razılaşır.

42. Məhkəmə kollegiyası da öz növbəsində qeyd edir ki, mübahisə tərəfinin ekspert rəyi ilə razı olmaması özü-özlüyündə ekspert rəyinin şübhə altına alınmasına əsas vermir. Bütün hallarda mübahisə tərəfi ekspert rəyi ilə razı olmamasını əsaslandırmalı və bunun üçün Mülki Prosessual Məcəllənin 102-ci maddəsində nəzərdə tutulan şərtlər mövcud olmalıdır.

43. Zaminə qarşı iddianın təmin olunmamasına gəldikdə, işin apelyasiya instansiyası tərəfindən müəyyən edilən halı ondan ibarətdir ki, bankla Cavabdeh1 arasında bağlanmış kredit müqavilələrinin müddəti (kreditin qaytarılması müddəti) 2014-cü il tarixdə bitmiş, lakin iddiaçı zaminə qarşı həmin vaxtdan sonra 1 il müddətində kredit və zaminlik müqaviləsinin şərtlərindən irəli gələn müvafiq iddianı irəli sürməmişdir. Hazırkı iddia ərizəsi 25 avqust 2017-ci il tarixdə, yeni zaminliyin təmin etdiyi öhdəliyin icrası vaxtının çatdığı gündən 3 il müddət keçdikdən sonra birinci instansiya məhkəməsinə daxil olmuşdur. Bu da təsdiq edir ki, iddiaçı Cavabdeh2 qarşı sonuncunun zaminliyinə qanunla xitam verildikdən sonra iddia irəli sürmüşdür ki, həmin vaxtı da zaminin məsuliyyəti aradan qalxmış, tələb hüququ mövcud olmamışdır.

44. Məhkəmə kollegiyası hesab edir ki, qeyd edilən hissədə də apelyasiya məhkəməsinin gəldiyi nəticə işin müəyyən edilmiş hallarına uyğun olmuşdur.

46. Mülki Məcəllənin 477.0.4-cü maddəsi zaminlik müqaviləsinə xitam verilməsinin üç halını müəyyən etmişdir. Hazırkı iş üzrə bu hallardan biri zaminliyin təmin etdiyi öhdəliyin icrası vaxtının çatdığı gündən bir il ərzində kreditorun zaminə qarşı iddia irəli sürməməsidir.

46. Məhkəmə kollegiyası iddianın zaminə qarşı hissəsi ilə bağlı apellyasiya məhkəməsinin hazırkı qərarın 28-30-cu bəndlərində əks edilən mövqeyi ilə razılaşır və əlavə şərhə zərurət görmür. Belə ki, həmin bəndlərdə əks olunanlardan görünür ki, apellyasiya məhkəməsi zaminə qarşı iddianın qanuni həlli üçün mühüm əhəmiyyət daşıyan halları – kredit və zaminlik müqaviləsinin şərtləri, müddəti və s. ilə bağlı xüsusatlari tam araşdırmış və tətbiq edilməli maddi hüquq normaları baxımından həmin tələbə qiymət vermişdir.

47. Beləliklə, məhkəmə kollegiyası qeyd edilənlərə əsasən belə qənaətə gəlir ki, kassasiya şikayəti təmin olunmamalı, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılmalıdır.

48. Yuxarıda göstərilənləri və MPM-in 416, 417 və 419-cu maddələrini rəhbər tutaraq, məhkəmə kollegiyası

Qərara aldı:

İddiaçı Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin ləğvedicisi Əmanətlərin Sığortalanması Fondunun kassasiya şikayəti təmin edilməsin.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsi Mülki kollegiyasının 2(103)-914/2021 nömrəli, 16 mart 2021-ci il tarixli qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlansın.

Qərar qəbul edildiyi andan qüvvəyə minir.